

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A társadalmi-gazdasági szempontok előmozdítása az EU–Latin-Amerika kapcsolatokban

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2010/C 347/07)

Előadó: José María ZUFIAUR NARVAIZA

2009. február 26-i plenáris ülésén az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

A társadalmi-gazdasági szempontok előmozdítása az EU–Latin-Amerika kapcsolatokban.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Külkapcsolatok” szekció 2010. február 3-án elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2010. február 17–18-án tartott, 460. plenáris ülésén (a február 17-i ülésnapon) 110 szavazattal, 2 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Ajánlások

1.1 Minőségi ugrás a biregionális stratégiai partnerségben.

Az EGSZB szerint az új globális környezetben a politikai párbeszéd elmélyítésére és megerősített menetrendre van szükség, amely mind a kölcsönös függés közös aspektusaira, mind a jobb nemzetközi szabályozást igénylő kérdésekre – amilyen a környezetvédelem, az egyenlőtlenségek mérséklése, a migráció, a béke és a biztonság – kiterjed. Biregionális szinten hatékonyabban kellene alkalmazni a csúcstalálkozókon elfogadott következtetéseket.

1.2 Új lendület a hagyományos politikáknak, azaz a migrációt a biregionális menetrend központi témái közé kell sorolni, és a társadalmi kohéziót globális megközelítéssel kell kezelni, amelyhez hozzátartozik az együttműködés nagyobb mértékű igénybevétele e cél érdekében, szerkezeti konvergenciamechanizmusok létrehozása, az ágazati politikák ösztönzése és a tisztességes munkát támogató feltételek kialakítása. A társulási megállapodásokban megfelelően foglalkozni kell a létező aszimmetriákkal, olyan eszközöket használva ehhez, mint a fenntarthatósági értékelések, annak az elvnek a tényleges elismerése, hogy a kevésbé fejlett országok különleges, differenciált bánásmódot igényelnek, átmeneti kivételek és időszakok meghatározása azokban az ágazatokban, ahol ez szükséges, valamint a fejlődést szolgáló együttműködés differenciált megközelítése. Az átlagos jövedelmű latin-amerikai országokkal folytatott együttműködésnek a makroökonómiai stabilitással összefüggő célok elérésére, az intézményi rendszer erősítésére, a versenyképesség és a kereskedelmi kapacitások javítására, az adóreformokra, az innovációra, továbbá az oktatási, tudományos és technológiai együttműködésre kellene irányulnia.

1.3 Az innováció társadalmi aspektusait is figyelembe vevő innovációs menetrend kialakítása, amely a fejlődésre és a termelés átalakítására irányulna. Az EGSZB a társadalmi dimenzió figyelembevételét kéri az innováció különböző alábbi területein: a társadalmi és kulturális összefüggések jelentősége a

technológiai innováció folyamataiban; az innovációt megnehezítő társadalmi akadályok (mint amilyen a szegénység); az innovációs politikák szociális következményei; az innováció társadalmiszerkezet-formáló képessége; annak szükségessége, hogy figyelembe vegyék és közpolitikákká alakítsák azt a társadalmi innovációt, amely magából a társadalomból ered, és ősi, kollektív vagy gyakorlati ismeretekből táplálkozik, és egyebek között szociális és környezetvédelmi területen fejt ki hatását, valamint a civil társadalom részvételének jelentősége az innovációs tevékenységek és politikák elfogadása és integrálása szempontjából.

1.4 A szervezett civil társadalom részvételének az EU–Latin-Amerika stratégiai partnerség középpontjába történő helyezése. Az EGSZB ennek érdekében nyomatékosan kéri, hogy az EU együttműködési politikájának és az Eurosocial program megújításának prioritásai között szerepeljen a civil szervezetek és az ezeket latin-amerikai regionális szinten képviselő szervek, illetve testületek megszilárdítása; a két régió civil szervezeteit képviselő szervek biregionális koordinációs mechanizmusának kialakítása; az EGSZB részvétele a majdani EU–Latin-Amerika Alapítvány irányítótestületében; a civil szervezetek részvétele az EU–Latin-Amerika társulási megállapodásokban konzultatív vegyes bizottságok felállítása révén, továbbá szociális, munkaügyi és környezetvédelmi tartalmú specifikus fejezetek hozzáadása az említett megállapodásokhoz; az EU–Mexikó stratégiai partnerségben történő civil társadalmi részvétel intézményesítése; a civil szervezetek részvétele az Eurosocial program meghatározásában és kidolgozásában, valamint a Latin-Amerika–EU társadalmi kohézióval foglalkozó fórumokon.

1.5 A latin-amerikai régiókkal és országokkal aláírandó társulási és szabadkereskedelmi megállapodásokat illetően az EGSZB hangsúlyozza, hogy az uniós intézményeknek az aláírás szükséges feltételül kell szabniuk az emberi jogok, valamint az alapvető szociális és munkajogok tiszteletben tartását. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy elismerjék az ezekkel a megállapodásokkal kapcsolatban a szervezett civil társadalom részvételével zajló

nyomonkövetési, értékelési és konzultációs mechanizmusokat, és konkrétan kéri, hogy az Európai Bizottság a Kolumbiával és Peruvall kötendő szabadkereskedelmi megállapodások tárgyalása során biztosítsa ezeknek az elveknek az érvényesülését. Az EGSZB ragaszkodik ahhoz, hogy de Gucht biztos ígéretének megfelelően az intézmények, még a tárgyalások megkezdése előtt, de még inkább mielőtt bármilyen megállapodást ratifikálnának, tartsanak részletes politikai vitát, és kéri, hogy ezekbe a vitákba vonják be az EGSZB-t és a civil társadalom reprezentatív szervezeteit.

2. EU–Latin-Amerika kapcsolatok: kedvező mérleg

2.1 Az uniós, latin-amerikai és karibi állam- és kormányfők hatodik csúcstalálkozójára egészen más globális, európai és latin-amerikai kontextusban kerül sor, mint amilyen a tíz évvel ezelőttil jellemezte, amikor az 1999-es riói csúcstalálkozóval megtörténtek az első lépések az európai–latin-amerikai stratégiai partnerség kialakítása felé. ⁽¹⁾

2.2 Az EU és Latin-Amerika közötti kapcsolatok valójában már több mint 30 évre nyúlnak vissza, arra az időre, amikor a hetvenes években megkezdődött az EP-Parlatino (Latin-amerikai Parlament) parlamenti párbeszéd, megindult a San José-i folyamat, valamint az EK és a Riói Csoport közötti dialógus. Bár a civil szervezetek szívesebben látták volna, ha ezek a kapcsolatok gyorsabban fejlődnek, ha már évekkal ezelőtt sor kerül néhány társulási megállapodás aláírására, és a csúcstalálkozók következtetéseit sokkal nagyobb mértékben átültetik a gyakorlatba, az eddigi eredmények mérlege mégis igen kedvező. A nyolcvanas években a kapcsolatokat a béke és a demokrácia sürgető igénye határozta meg; ennek nyomán az Európai Közösség jelentős mértékben hozzájárult a közép-amerikai békefolyamatokhoz. Később az EU a regionalizmust és a két régió közötti stratégiai partnerséget ösztönözte, külön megközelítést alkalmazva mindegyik alrégióra, és a globalizációból eredő közös kihívások – környezeti kockázatok, energia, élelmiszerbiztonság, migráció, valamint a pénzügyi és gazdasági válságra adandó válasz – kezelését is előtérbe helyezte. A biregionális menetrendbe bekerült a társadalmi kohézióra, valamint a globális és regionális közjavakra vonatkozó célkitűzés. A hatékony multilateralizmus védelme révén a biregionális kapcsolat a globális kormányzásra is hatott. Amint arra az Európai Bizottság legújabb közleménye ⁽²⁾ rámutat, konkrét eszközök kerültek bevezetésre, kezdve a csúcstalálkozókkal és a társulási megállapodások hálózatához vezető folyamattal, amely nyomán megállapodás aláírására került már sor Chilével és Mexikóval. Brazíliával és Mexikóval stratégiai partnerség jött létre. A szektorális politika támogatására létrehozták az Eurosocial programot, az Euroclimat és egyéb, az oktatással kapcsolatos eszközöket. Ezenkívül felállították az EU–Latin-Amerika Parlamenti Közgyűlést (EuroLat). Az Unió továbbra is a régió elsősorú befektetője, második legfontosabb kereskedelmi partnere és a fejlesztési támogatások legjelentősebb forrásítója.

⁽¹⁾ Az eddigi csúcstalálkozók a következők voltak: Rio de Janeiro 1999; Madrid 2002; Mexikó 2004; Bécs 2006; Lima 2008.

⁽²⁾ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – „Az Európai Unió és Latin-Amerika: Globális szereplők partnersége” COM(2009) 495/3.

2.3 Ami a civil társadalmat illeti, kapcsolatok épültek ki a szervezett civil társadalmat képviselő intézményekkel a latin-amerikai alrégiókban, ami hatékonyan hozzájárult az egyes szektorok – munkaadói, szakszervezeti, harmadik szektor – közötti koordináció fokozásához mindkét földrészben, javult az együttműködés a regionális parlamentekkel, és az EGSZB megfigyelői státussal rendelkezik az EuroLatnál, amellyel együttműködési jegyzőkönyvet írt alá, és amely más latin-amerikai partnerintézményeket is kész tagjai közé fogadni. Az EU–Brazília stratégiai partnerség keretében az EGSZB és a Brazil Gazdasági és Szociális Fejlesztési Tanács létrehozta az EU–Brazília kerekasztalt. Az EGSZB hozzájárult a civil társadalmat a latin-amerikai szubregionális integrációs folyamatokba bevonó szervek megerősítéséhez, és – bár még nem kielégítő – lépések történtek a civil szervezeteknek a tárgyalási folyamatokba történő bevonására, annak az elvnek az elismerésekképpen, hogy a nyomonkövetési és konzultációs mechanizmusokat intézményes alapra kell helyezni a társulási megállapodásokban, továbbá annak szükségességére való tekintettel, hogy az ilyen megállapodások szociális, munkaügyi és környezetvédelmi vetülettel is rendelkezzenek.

3. A biregionális stratégiai partnerségben megvalósítandó minőségi ugrás felé vezető út

3.1 A jelenlegi politikai helyzetet a gazdasági világválság, a környezetvédelmi kihívás, Ázsia gazdasági felemelkedése, a WTO-tárgyalások megfeneklése, a migrációs hullámok erősödése, a dél–dél-kapcsolatok minden téren történő intenzívebbé válása és a globális kormányzás új fórumainak – például a G-20 és a BRIC – megjelenése jellemzi. A fejlődő országok – egyre jelentősebb – szerepének olyan egyéb szervezetek esetében is érvényesülnie kell, mint a nemzetközi pénzügyi intézmények ⁽³⁾ vagy az ENSZ rendszerébe tartozó szervezetek. Mindez azt jelenti, hogy frissíteni kell az EU és Latin-Amerika közötti kapcsolatok menetrendjét, továbbá konkrétabb és hatékonyabb mechanizmusokat kell létrehozni a csúcstalálkozók következtetéseinek továbbvitele és a kétoldali kapcsolatok valamennyi más területének továbbfejlesztése érdekében.

3.2 Ugyanakkor új integrációs projektek jönnek létre Latin-Amerikában – amilyen a Dél-Amerikai Nemzetek Uniója (UNASUR) –, amelyek nagyobb súlyt helyeznek a politikai, biztonsági és védelmi dimenzióra, az infrastruktúrára, valamint az energia-, illetve pénzügyi politikák összehangolására. Ezenkívül az együttműködésen alapuló politika iránt nemzetközi szinten növekvő igény, amelyet a válság különösen nyilvánvalóvá tett, fokozza a kereskedelmen kívüli kérdések – környezeti kockázatok, energia, élelmiszer- és élelmiszerbiztonság, migráció, szegénység és egyenlőtlenség, nemzetközi pénzügyi stabilitás – jelentőségét a biregionális menetrendben.

⁽³⁾ Ezzel kapcsolatban lásd a *Program Európa számára* című kiadványban megfogalmazott EGSZB-ajánlásokat: az EU-nak fel kell lépnie „annak érdekében, hogy a fejlődő országok nagyobb súllyal rendelkezzenek a nemzetközi szervezetekben, mint például a Nemzetközi Valutaalapban és a Világbankban” (18.3).

3.3 Az EGSZB szerint ehhez az új szakaszhoz a politikai párbeszéd megújítására és ambiciózusabb menetrendre van szükség, amely mind a kölcsönös függés közös aspektusaira, mind a nagyobb fokú és jobb nemzetközi szabályozást igénylő kérdésekre – amilyen a környezetvédelem, a migráció, az egyenlőtlenségek növekedése, valamint a béke és a biztonság – kiterjed. A menetrendnek magában kellene foglalnia a gazdasági és pénzügyi válság társadalmi következményeinek kezelésére irányuló közös terveket, továbbá az éghajlatváltozással és annak káros hatásaival, az energiaszerkezet megváltoztatásával, a kutatással és a fejlesztéssel, valamint a globális kormányzással kapcsolatos együttműködés megerősítését. Ugyanakkor továbbra is fenn kell tartani a biregionális kapcsolatok hagyományos céljait, amelyek a következők: a társadalmi kohézió előmozdítása, regionális integráció, az együttműködési programok elmélyítése és finomítása, valamint az, hogy új lendületet kell adni a már folyamatban levő társulási megállapodások kiteljesítéséhez, az aszimmetriákat jobban figyelembe vevő és a társadalmi kohéziót jobban biztosító megközelítések felhasználásával. Az EGSZB ezért – bár feltétlenül további lépéseket tart szükségesnek – üdvözli az Európai Bizottság arra vonatkozó bejelentését, hogy latin-amerikai befektetési mechanizmust hoz létre, amely elősegíti a regionális integrációt és hálózatépítést, továbbá az ágazati politikák megvalósítását, megerősíti – egyéb gazdasági és szociális intézkedések mellett – a megállapodások társadalmi kohéziós elemét, és ösztönzi a kohéziós alapok – például a Mercosur jelenlegi strukturális konvergenciaalapja vagy a Közép-Amerika által 2007-ben elfogadott vámuniós megállapodás keretében tervezett kohéziós alap – létrehozására irányuló kezdeményezéseket.

4. A szervezett civil társadalom nagyobb mértékű bevonása a stratégiai partnerség célkitűzéseibe és programjaiba

4.1 Az európai integrációval kapcsolatos saját tapasztalatai alapján az EGSZB úgy véli, hogy ha meg kívánjuk erősíteni a biregionális stratégiai partnerséget és annak politikai, gazdasági és szociális célkitűzéseit, akkor a szervezett civil társadalmat az eddiginél sokkal határozottabb, szervezettebb és hatékonyabb módon be kell vonni a folyamat valamennyi fázisába. A társadalmi részvétel döntő fontosságú ahhoz, hogy a kapcsolatok nyitottabbá, ismertebbé és átláthatóbbá váljanak, az egyes társadalmak jobban magukénak érezzék ezeket, a közösen elhatározott intézkedések pedig megvalósuljanak. Az EU-LAK-kapcsolatok több mint három évtizede jöttek létre a politikai mozgalmak és a társadalmi szervezetek által kialakított kapcsolati hálózatokból. A biregionális párbeszéd felélénkítéséhez ezért nem elegendő új témák napirendre tűzése, vagy e napirend rugalmasabbá és hatékonyabbá tétele, hanem különböző szereplők és szektorok részvételét is lehetővé kell tenni e párbeszédben.

4.2 A regionális integráció folyamatainak ösztönzéséhez és legitimizálásához nélkülözhetetlen a civil szervezetek alulról felfelé érvényesülő dinamikája. Hasonlóképpen a társadalmi kohézióval kapcsolatos közprogramok alkalmazása szükségessé teszi, hogy részvételen alapuló szociális intézmények jöjjenek létre, majd ezek erősödjenek is meg. Az EGSZB ezért nyomatékosan arra kéri az Európai Bizottságot, hogy az EurosociAL program megújításakor fontolja meg egy, a civil szervezeteket és az ezeket regionális szinten képviselő szervezetet erősítő program kialakítását.

4.3 Az EGSZB teljes mértékben támogatja, hogy a biregionális stratégiai partnerséget konkrétabb, operatívabb, nyomon követhető és értékelhető cselekvési program kísérje. Ennek minél nagyobb hatékonysága érdekében szükség lenne – többek között – a szervezett civil társadalmat Latin-Amerikában és az EU-ban képviselő különféle szervezetek – a Mercosur Gazdasági és Szociális Konzultatív Fóruma, a SICA Konzultatív Bizottsága, az andoki térség munkáltatóinak és munkavállalóinak konzultatív tanácsai, a Benschülött Népek Andoki Konzultatív Tanácsa és a Fogyasztói Jogok Andoki Munkacsoportja, Chilében és Mexikóban esetleg létrejövő egyéb szervezetek és maga az EGSZB – strukturált részvételére. Mindezek a testületek hasznosan járulhatnak hozzá többek között a társadalmi kohézióval, az éghajlatváltozással, innovációval, migrációval, tisztességes munkával kapcsolatos politikák alkalmazásához, amelyeket a csúcstalálkozón fogadnak el, és részét képezik a biregionális napirendnek. Ennek érdekében az EGSZB vállalná, hogy elősegíti a két régió szervezett civil társadalmát képviselő szervek biregionális koordinációs mechanizmusának létrehozását, amely közvetítő csatornát biztosítana e hozzájárulások számára az EU-Latin-Amerika csúcstalálkozók közötti időszakokban.

4.4 Az EGSZB üdvözli az arra vonatkozó bejelentést, hogy egy EU-LAK alapítványt hoznak létre, amely előkészíti, nyomon követi, és adott esetben megvalósítja a csúcstalálkozók mandátumait, és úgy véli, hogy az a szerep, amelyet az említett alapítvány a különféle szereplők szervezésével és bevonásával kapcsolatban betölthet, nagyon pozitív lehet ebben a tekintetben. Az európai szervezett civil társadalom legrepresentatívabb szervezeteként az EGSZB azt kéri, hogy részt vehessen a leendő alapítvány vezetőségében.

4.5 Ahogy valamennyi korábbi csúcstalálkozó esetében kértük, a szervezett civil társadalom részvételének tükröződnie kellene a társulási megállapodásokban, oly módon, hogy e megállapodások keretén belül konzultatív vegyes bizottságokat állítanának fel, a megállapodásokat szociális, munkaügyi és környezetvédelmi dimenzióval bővítenék, továbbá a megállapodások hatásának elemzésébe bevonnák a civil társadalmat, és kikérik véleményét.

4.6 Az EGSZB azt is kéri, hogy hasonló részvételtől a Mexikó és az EU közötti stratégiai partnerség keretén belül is gondoskodjanak, ugyanúgy, ahogyan a civil társadalom számára ezt az EU-Brazília stratégiai partnerség esetében a partnerség reprezentatív intézményeit összehozó kerekasztal létrehozásával a két fél biztosította.

4.7 Az EGSZB szerint a szervezett civil társadalomnak – a biregionális stratégiai partnerségbe történő hatékony integrálása érdekében – el kell mélyítenie együttműködését az euro-latin-amerikai parlamenti közgyűléssel. Ennek érdekében az EGSZB hatékony kommunikációs rendszert alakít ki a Közgyűléssel, és az EuroLat megfigyelő szervezeteként közvetíti a civil szervezetek hozzájárulásait olyan témákra vonatkozóan, amelyekkel kapcsolatban a Közgyűlés vitát folytat, és egyetértésre jut. A 4.3. pontban említett biregionális koordinációs mechanizmus létrehozása igen hatáson segítené elő ezt a célt.

4.8 Az EGSZB ugyanakkor azt kéri, hogy a társadalmi-szakmai szervezetek nagyobb mértékben vegyenek részt az EuroSociAL program második szakaszának meghatározásában és megvalósításában. Úgy véli továbbá, hogy hatékonyabban járulhatna hozzá a társadalmi kohézióval kapcsolatos fórumhoz, ha jobban bevonná annak előkészítésébe és megvalósításába.

5. Az EU–Latin-Amerika-kapcsolatok társadalmi-gazdasági aspektusai

5.1 Latin-Amerika–EU – bevándorlási politika

5.1.1 A Latin-Amerikából Európába irányuló migrációs hullámok fokozódása miatt a migrációról folytatott euro–latin-amerikai párbeszédet a biregionális menetrend legfontosabb témái közé kell sorolni. A párbeszéd nyomán olyan megállapodásoknak kellene születniük, amelyek a migráció számára törvényes lehetőségeket kínáló és a megfelelő integrációs politikákat támogató preventív migrációs politikák kialakításának adnak elsőbbséget. Következésképpen biztosítani kellene a bevándorlók alapvető jogait, különösen munka- és szociális jogait, megállapodásokat kellene kötni a bevándorlók szakképzéseinek elismeréséről, az Unióban dolgozó migráns munkavállalók számára meg kellene könnyíteni az ideiglenes migrációval és családegyesítéssel kapcsolatos eljárásokat, és megállapodásokat kellene kötni a bevándorlók politikai részvételhez fűződő jogának előmozdítására. Ugyanakkor az EU-ból a LAK-ba érkező migránsokkal való bánásmódra vonatkozóan biztosítani kellene a kölcsönösséget.

5.1.2 Mind az ideiglenes (ideiglenesen áttelepülő munkavállalók), mind a tartós (hagyományos kivándorlás) migrációs hullámok tekintetében megoldásokat kellene kidolgozni, hogy a szolgáltatások nyújtása vagy vállalati beruházások céljából az EU-ból ideiglenesen Latin-Amerikába (vagy fordítva) települő munkavállalókat ne terhelje kettős társadalombiztosítási járulékfizetési kötelezettség (a származási országban, illetve ott, ahol a munkavégzés folyik). A kettős járulékfizetést kétoldalú eszközök segítségével lehetne elkerülni, amelyek biztosítják a jogszabályok egyszerű alkalmazását.

5.1.3 A kivándorlás hagyományosabb formáinak esetében feltétlenül szabályozni kell a juttatások – különösen a nyugdíjak – exportálhatóságát. Ha az EU és Latin-Amerika egyaránt elfogadna, illetve bevezetne ilyen, más területeken már létezőkkel megegyező mechanizmusokat, az gazdagítaná az intézményes kapcsolatokat, és megkönnyítené a kivándorolt munkavállalók helyzetét, akik szakmai pályafutásuk befejezése után a munkájukkal és az általuk befizetett járulékokkal megszerzett nyugdíj birtokában térhetnének vissza hazájukba.

5.1.4 Annak érdekében, hogy a migráns munkavállalók ne kényszerüljenek rövid távú családegyesítésre – ami a származási országból történő elszakadással járna –, a családi ellátásokat el lehetne ismerni olyan esetekben, amikor a munkavállaló nem ugyanabban az államban dolgozik, mint ahol családtagjai élnek. Ez lehetővé tenné, hogy csak a jogosultságok folyósítási helye változzon, a családok helyben maradhassanak, amivel mindenki jól járna. Ezzel kapcsolatban első lépésként arra lehetne törekedni,

hogy az EU, illetve Latin-Amerika és a Karib-térség között már létező vagy jelenleg tárgyalás alatt álló társulási megállapodások olyan társadalombiztosítási záradékokat tartalmazzanak, amelyeket az euromediterrán megállapodásokba készülnek bevezetni. ⁽⁴⁾ Végül meg lehetne vizsgálni annak lehetőségét, hogy a Multilaterális Latin-amerikai Szociális Biztonsági Egyezményt ⁽⁵⁾ összehangolják a 883/2004/EK rendelettel, ami hasznos lenne a munkavállalók és a vállalkozások számára, és elősegítené az EU és Latin-Amerika közötti gazdasági és társadalmi kapcsolatok javulását.

5.1.5 Az EGSZB lényegesnek tartja, hogy a legközelebbi EuroSociAL II program cselekvési prioritásai között szerepeljen az EU és Latin-Amerika közötti migráció témája. Szorgalmazza továbbá, hogy valósítsák meg a biregionális migrációs megfigyelőközpont felállítására irányuló európai parlamenti javaslatot.

5.2 Társadalmi kohézió

5.2.1 Az európai tapasztalatok azt mutatják, hogy a kohéziós politikához – a strukturális alapokon kívül – átfogó, következetes megközelítésre van szükség, amely a makroökonómiai stabilitástól a megkülönböztetés elleni küzdelemig a politikák széles skáláját átfogja. A kohézió lényegében nemzeti politikáktól és forrásoktól függ, ezért Latin-Amerikának nagyobb figyelmet kellene fordítania olyan belső politikákra, mint amilyen az adóügy és a szociális védelem, és amelyek aktívan ösztönzik a versenyképességet és a tisztességes munkát.

5.2.2 A társadalmi kohézió regionális integrációs folyamatokban történő előmozdításához szintén számos intézkedés meghozatalára van szükség. Ezekhez éppúgy hozzátartozik az országok és régiók közötti aszimmetriák elismerése, mint olyan más lépések, amelyek kiterjednek az infrastruktúrára, a kohéziós alapokra, a jogszabályok összehangolására, a szabályozási politikákra, a hatékony konfliktusmegoldási mechanizmusokra, a munkaügyi jogszabályok összehangolásával kapcsolatos politikákra, a migráció közös kezelésére, az ipari politikákra és a termelési szektorok támogatását célzó politikákra. Az EGSZB szerint a biregionális partnerség érdekében – túl a kizárólag intézményi megközelítéseken – előre kellene lépni a szektorális párbeszéd tekintetében, és olyan biregionális cselekvési tervet kellene kidolgozni, amely előmozdítja az integrációt, és az országok és régiók közötti belső aszimmetriák kezelése révén hozzájárul a régió gazdasági és társadalmi konvergenciájához.

5.2.3 Az EGSZB szerint a munkaügyi kapcsolatok demokratikus keretének határozott ösztönzése, a tisztességes munkakörülmények terjesztése, a feketegazdaság rendezése, a szociális védelem, a kollektív alku és a szociális párbeszéd a társadalmi kohézió lényeges tényezői. Ezért azt kéri, hogy az EuroSociAL II vonja be a szociális partnereket az EuroSociAL-lal kapcsolatos, ezen a területen szerzett kezdeti tapasztalatok értékelésébe, valamint a következő program megtervezésébe és irányításába.

⁽⁴⁾ A Tanács és az Európai Bizottság 2000. január 24-i határozata az egyrészről az Európai Közösségek és azok tagállamai, másrészről a Marokkói Királyság közötti társulási létrehozásáról szóló euromediterrán megállapodás megkötéséről (2000/204/EK, ESZAK) – HL L 70., 2000.3.18., 1. o. – konkrétan lásd a 64–68. cikket.

⁽⁵⁾ http://www.oiss.org/IMG/pdf/Convenio_2007_esp.pdf.

5.2.4 Az EGSZB megítélése szerint a társadalmi kohézió érdekében elengedhetetlen a bennszülött népek jogainak elismerése, amint azt a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetnek a független államokban élő bennszülött és törzsi népekkel kapcsolatos 1989. évi 169. sz. egyezménye leszögezi.

5.3 Társulási megállapodások

5.3.1 Az EGSZB úgy véli, hogy mind a társulási megállapodásokról jelenleg folyó tárgyalások megkönnyítése, mind a társadalmi kohézió biregionális célkitűzéseinek elősegítése érdekében a megállapodásoknak – amelyek mélyreható gazdasági liberalizációs folyamatokkal járnak – megfelelően tekintetbe kell venniük az érintett latin-amerikai alrégiók és az EU közötti aszimmetriákat. Ennek érdekében olyan eszközöket kell használni, mint a fenntarthatósági értékelés (ideértve a szervezett civil társadalomnak a hatástanulmányokban történő folyamatos részvételét), annak az elvnek az elismerése, hogy a kevésbé fejlett országok különleges, differenciált bánásmódot igényelnek, átmeneti kivételek és időszakok meghatározása azokban az ágazatokban, ahol ez szükséges, valamint a fejlődést szolgáló együttműködés differenciált megközelítése és a konvergenciaalapok által történő ösztönzés.

5.3.2 Másrészt az EGSZB létfontosságúnak véli, hogy az EU folytassa a latin-amerikai regionális integrációs folyamatok támogatását célzó politikáját. Úgy látja továbbá, hogy mind az egyes országokkal kezdeményezett többoldalú tárgyalásoknak, mind pedig a másokkal kialakított stratégiai partnerségeknek elő kellene segíteniük regionális megállapodások létrejöttét és az integrációs folyamatok megerősödését. Ennek érdekében olyan stratégia és intézkedések alkalmazása lenne célszerű, amilyenekről az 5.2.2. pont szól. Az EGSZB szerint ez a biregionális stratégiai partnerség egyik alapvető alkotóeleme, és lényeges feltétele annak, hogy Európa és Latin-Amerika egymás globális partnereivé váljon a multilaterális kormányzás terén.

5.3.3 Az EGSZB kéri, hogy egészítsék ki és alkalmazzák az EU és Chile közötti társulási megállapodásnak a civil társadalom részvételéről szóló rendelkezéseit. Ennek érdekében nyomatékosan kéri, hogy konzultáljanak vele és a chilei civil társadalom reprezentatív szervezeteivel. Az EGSZB azt kéri továbbá, hogy az EU–Mexikó Társulási Megállapodás Tanácsa állítson fel konzultatív vegyes bizottságot, amelynek feladata az utókövetés és az lenne, hogy a megállapodás értelmében konzultáljon a civil társadalommal.

5.4 Együttműködés

5.4.1 Az elmúlt években jelentős erőfeszítésekre került sor, hogy az EU fejlesztési együttműködése összhangba kerüljön a fejlesztési menetrend változásaival (a közepes jövedelmű országokkal kapcsolatban is). Az EGSZB – tudomásul véve, hogy az EU továbbra is elsősorban a régió alacsonyabb jövedelmű országaiba irányítja forrásait – úgy véli, hogy az együttműködést az átlagos jövedelmű országokkal is fenn kell tartani, és ezt az együttműködést olyan stratégiai célok felé kell irányítani, amilyen a makroökonomiai stabilitás és a pénzügyi rendszer stabilitása, az

intézményi kapacitások megerősítése, a közpolitikák eredményessége és hatékonysága, az adóreformok, a termelőkapacitások és a humántőkébe történő befektetés, az innováció, valamint (az intézményi és jogszabályi változások elősegítőinek számító) szociális partnerek támogatása.

5.4.2 Társulási megállapodások kötéséhez az együttműködési programok nagyobb mértékű módosítására lenne szükség, hogy támogassák a termelés átalakítását és a versenyképesség növelését célzó politikákat, külön hangsúlyt helyezve a kkv-k kapacitásaira, a kereskedelem megkönnyítésére és a piacok közötti fizikai kapcsolatokra.

5.4.3 Hasonlóképpen bővíteni kellene a kereskedelmi kapacitásokat, és közös politikák elfogadását kellene ösztönözni a regionális integrációs folyamatok keretében a társadalmi és területi kohézió támogatása, valamint a belső aszimmetriák csökkentése érdekében. Az oktatási, tudományos és technológiai együttműködés pedig támogatást nyújthat a termelés átalakításának és a nemzeti K+F+I politikáknak, mind a közintézmények, mind pedig a magánszektor ösztönzését szolgáló programok révén.

6. Innováció, a termelés átalakítása és fejlődés

6.1 A hatodik EU–Latin-Amerika csúcstalálkozóval kapcsolatban a kormányok úgy döntöttek, hogy vitáik középpontjában az innováció fog állni. Az innováció a fejlődés egyik fő – vagy talán legfőbb – motorja, és döntő fontosságú a tartós, fenntartható növekedés és jólét eléréséhez. Bár az ipar továbbra is központi szerepet játszik a technikai haladás elősegítésében, az innováció más gazdasági szektorokban is terjedőben van. Ezek közé tartoznak a szolgáltatások, a mezőgazdaság, az energia; következésképpen számos más terület termelékenységének növelése szempontjából is alapvető fontosságú.

6.2 Az innováció meghatározó tényező a gazdasági globalizációt jellemző két jelentős tendencia – a tudásalapú gazdaság kialakítása és a fenntartható gazdaságra történő áttérés – tekintetében is. Ezek a területeken elengedhetetlen az innováció globális és helyi dimenziói közötti kapcsolat.

6.3 Az EGSZB azt fogja javasolni latin-amerikai partnerszervezeteinek, hogy az uniós és latin-amerikai szervezett civil társadalom hatodik találkozója mondja ki az innováció jelentőségét a termelés átalakítása, a fejlődés és a társadalmi kohézió, valamint az innováció társadalmi dimenziójának különféle aspektusai szempontjából. Ez különösen fontos a biregionális kapcsolatok számára egy olyan pillanatban, amikor ezek a régiók társulási megállapodásokból álló „hálózatot” igyekeznek létrehozni, amely szabadkereskedelmi térségekre is kiterjedne. Ezeknek a megállapodásoknak a gazdasági liberalizációval kapcsolatos ambíciózus célkitűzései, amelyek „WTO-plusz” típusúnak tekinthetők, mivel túllépnek a WTO-tárgyalásokon, jelentős kiigazítási költségekkel járhatnak, amelyeket a termelés átalakítását és korszerűsítését, továbbá a versenyképesség fokozását célzó aktív politikákkal kell kezelni. A nemzeti kutatási, innovációs és fejlesztési rendszerek bevezetésének kiemelkedő szerepet kell játszania ezekben a politikákban.

6.4 Tekintettel az innovációs folyamatokban betöltött kulcsszerepére, a technológiaátadás különösen fontos kérdés. A társulási megállapodásoknak a szellemi tulajdonjogok védelmével kapcsolatos komoly követelményei ösztönözhetik vagy garantálhatják az európai befektetők részéről történő technológiaátadást, ugyanakkor jelentősen akadályozhatják a technológia és az innováció létrehozását vagy átadását, amint erre már a régió számos kormányára mutatott. Ezért rendkívül fontos, hogy ezek a megállapodások rugalmasabbak legyenek, és elismerjék a két régió között ezen a területen fennálló jelentős aszimmetriákat. Amint erről már szó volt, az európai uniós fejlesztési együttműködés szintén idetartozik.

6.5 Az EU már számos eszközzel rendelkezik a Latin-Amerikával történő K+F+I együttműködésre. Különösen érdemes megemlíteni a 7. keretprogramhoz tartozókat, a régió viszonylag fejlettebb országaival aláírt technológiai együttműködési megállapodásokat, továbbá az ösztöndíjakra és a biregionális felsőoktatási együttműködésre (ALBÁN, ALFA) vonatkozó programokat és azokat, amelyeket az Európai Bizottság Oktatási Főigazgatósága irányít. Olyan integrált stratégia azonban egyelőre nem létezik, amely mindezeket az eszközöket összefogná, és összekapcsolná őket a biregionális társulás célkitűzéseivel. Nagyon fontos megoldást találni az eszközök jelenlegi – különösen az Európai Bizottságon belüli – szétaprózódottságára, és biztosítani, hogy ezek elősegítsék a nemzeti K+F+I kapacitások megerősítését. Ezzel kapcsolatban érdemes hangsúlyozni, milyen fontos egy EU–latin-amerikai-karibi közös felsőoktatási és kutatási térség kialakítása a biregionális „stratégiai partnerség” részeként, valamint egy innovációs és fejlesztési menetrend kidolgozása a két régió között. Az oktatási, tudományos és technológiai együttműködés elősegítheti a termelés átalakítását és a nemzeti K+F+I politikák támogatását.

6.6 Az innováció ezenkívül számos más, a biregionális partnerség számára fontos területet is érint; ilyen többek között a lakosság életszínvonalának és –minőségének a javulása, mivel például az élelmiszer-termelés hatékonyságának növelésére gyakorolt hatása révén az innováció elősegíti az élelmiszer-ellátást. Ugyanilyen hatása van az innovatív módszerek, technológiák, termékek és szolgáltatások olyan területeken történő alkalmazásának, mint amilyen az egészségügy, az oktatás és a szociális biztonság. Ez megkönnyíti a lakosság bizonyos rétegei számára az ezekhez a szolgáltatásokhoz történő hozzáférést, és megszünteti a diszkriminációt, amely például az információs és kommunikációs technológiák használatában figyelhető meg. A megújuló energiák termelésére, továbbá az energiahatékonyság javítására és a fosszilis energiák által okozott környezetszennyezés csökkentésére alkalmazott új technológiák, valamint azok, amelyek az ivóvízhez történő hozzáférés és a talajok elsivatagosodása által okozott problémák megoldására irányulnak, további példák arra, hogy az innováció milyen fontos a polgárok életminőségének javítása szempontjából.

6.7 Egyetértés van azzal kapcsolatban, hogy az innováció három pillérét a tudás, az intézmények és a vállalkozások alkotják. Ebből az következik, hogy az innovációs folyamat főszereplői mindenekelőtt az egyetemek, a közintézmények és a termelési központok. Az innovációt eredményező tudásanyag forrásai azonban különbözőek lehetnek: tudományos, technológiai, ősi vagy felhalmozódott tudás (például a növények tulajdonságait jól

ismerő helyektől vagy egy vállalkozás szakképzett munkavállalóitól származhat). Hasonlóképpen, amikor intézményekről van szó (a piaciak nem tartoznak ide), ügynökségekre vagy más közintézményekre gondolunk, ám az innováció előmozdításához más típusú intézmények is fontosak, például azok, amelyek a munkaiügyi kapcsolatokat szabályozzák. Végül az innováció nem csupán a termelő szektort és a vállalkozásokat érinti, hanem a szociális (egészségügy, oktatás, lakásügy, védelem, igazság, biztonság) és környezetvédelmi (víz, talaj, biodiverzitás, erdőpusztulás stb.) szektort is.

6.8 Az elméleti analízis elismeri annak szükségességét, hogy az innovációt átfogó szociális perspektívából vizsgáljuk, olyan rendszerezésnek tekintve, amely a társadalmat a maga teljességében, átfogóan érinti, és számos aspektusra kiterjed, kezdve a tisztán tudományos vagy technológiai aspektusoktól egészen a szociális és intézményi jellegűekig. A kilencvenes évektől ezért az innováció társadalmi-kulturális és szervezési aspektusait is figyelembe kezdték venni, amelyekkel korábban csak kevés foglalkoztak. Történelmi perspektívából nézve, a technológiai innováció a társadalmi innovációhoz vagy az innováció társadalmi aspektusához kapcsolódik, és fordítva. A társadalmi innováció és a gazdasági fejlődés közötti kapcsolat nyilvánvaló, ezért az innováció társadalmi dimenzióját kiemelkedően fontosnak lehetne tekinteni, különösen olyan helyzetekben, amikor a strukturális fejlődés szintje kezdetleges.

6.9 Az innováció egy másik lényeges jellemzője az, hogy társadalmi hálót képes létrehozni, azaz társadalmi kapcsolatokat alakít ki egyének, csoportok, közösségek és intézmények között alapvető konszenzusok (közjó, közös érdek, közös sors stb.) alapján, mégpedig olyan kapcsolatokat, amelyek képesek az újdonságok bevezetésének, beépülésének és elterjesztésének kedvező környezetet teremteni.

6.10 Arról sem szabad azonban megfeledkezni, hogy a társadalmi akadályok – például a szegénység – objektívan akadályozzák az innovációs folyamatokat. Korlátokat állítanak az innovációból eredő termelésnövekedés hasznosítása elé, egyrészt a fizetőképes kereslet, másrészt az innovációs folyamatok előmozdítására és megvalósítására képes humántőke hiányában.

6.11 A fentiekén kívül az innováció különböző típusú ismeretanyagokat létrehozó, terjesztő és alkalmazó szereplők közötti bonyolult kapcsolatok eredménye. Az innováció számos esetben – például az ipari és fejlesztési központok/klaszterek esetében – erőteljes regionális és helyi dinamizmust igényel, amely a civil szervezetek bevonása nélkül nem képzelhető el. Mélyreható kulturális változással jár, és ezzel a gazdasági és szociális stratégiák középpontjába kerül. A vállalkozások részéről az innováció költséges, hosszú távú beruházásokat igényel. Szükség van a változások társadalmi elfogadására, valamint tárgyaláson és konszenzuson alapuló munkaügyi kapcsolatok rendszerére és humántőke-képzési politikára a különböző szakaszokban és szinteken, például szakképzés és egész életen át tartó tanulás révén.

6.12 E vélemény célkitűzéseivel kapcsolatban az eddig elmondottakból csak az a következtetés vonható le, hogy az innováció társadalmi dimenziója nagy jelentőségű. Annak a kockázatnak az elkerülése érdekében, amelyet az innováció technokrata megközelítése jelenthetne, hangsúlyozni kell, hogy ezekben a folyamatokban milyen fontos a társadalmi részvétel, valamint az

innovációt lehetővé tevő és ösztönző intézményes keretek. Különösen fontos ez az EGSZB számára, amely a szociális partnerek és képviselői szerveik tényleges részvételét sürgeti a humántőkével kapcsolatos javaslatok kidolgozásában és általánosabban véve azt, hogy a társadalmi szervezeteket vonják be a csúcstalálkozó által kidolgozandó innovációs cselekvési tervbe.

Kelt Brüsszelben, 2010. február 17-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI
